

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Закону України "Про внесення змін до деяких законів
України щодо порядку реструктуризації та списання заборгованості з
оплати житлово-комунальних послуг та захисту громадян від
негативних наслідків підвищення цін і тарифів
на житлово-комунальні послуги"

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Міжнародна та вітчизняна статистика демонструє, що починаючи з 2014 р. в Україні сформувався стійкий тренд суттєвого зниження рівня життя та соціальної захищеності населення. За даними ПРООН, нині за межею бідності знаходиться 60% українців, тоді як у 2013 р. цей показник був приблизно утричі меншим. Наведені МВФ дані показують, що за результатами 2019 року за критеріями номінальних величин ВВП на душу населення та середньомісячної заробітної плати Україна визнана найбіднішою державою Європи.

За даними Державної статистичної служби України¹, на початок 2020 року 65,9% українських домогосподарств потерпали від бідності, оскільки характеризувалися щонайменше двома ознаками матеріальної депривації – вимушеного позбавлення особи внаслідок нестачі коштів можливості задовольняти свої базові потреби через відсутність доступу до основних матеріальних благ і соціальних ресурсів. При цьому, серед осіб у віці 16 років і старше, які проживають в домогосподарствах, не могли собі дозволити:

- придбати дві пари добре підбраного взуття (включаючи пару демісезонного взуття) – 42,5% українців;
- змінити зараз зношений одяг на новий (не вживаний) – 44,7%;
- регулярно відпочивати чи розважатися поза домом, витрачаючи на це певні кошти, – відповідно, 68,6% українців.

За підсумками 2019 року, як свідчать дані Держстату, загалом 3 млн. 737 тис. або чверть (25%) українських домогосподарств були фінансово неспроможні самостійно оплатити житлово-комунальні послуги або ж придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива та були змушені оформити отримання відповідного виду державних субсидій. Ще п'ять років тому таких сімей було у 2 рази менше.

Однією з причин зuboжіння населення та зростання масштабів бідності в Україні є антисоціальна урядова практика шокуючого підвищення комунальних тарифів і цін на енергоресурси. Протягом 2014–2019 рр. тарифи на природний газ для населення в Україні зросли у 8,6 раза, на гаряче водопостачання – у 4,2 раза, на опалення – у 11,5 раза, на електроенергію – більш ніж у 3,2 раза. При цьому, за вказаний період реальні наявні доходи населення скоротилися, значно зросли рівень безробіття, обчислений за

¹ Самооцінка домогосподарствами доступності окремих товарів та послуг у 2019 році (за даними вибіркового опитування домогосподарств).– Державна служба статистики України, 2020. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

методологією МОП, та заборгованість з виплати заробітної плати працівникам.

Це мало значні антисоціальні наслідки у вигляді кратного скорочення платоспроможності громадян, їх зубожіння, та призвело до більш ніж чотирьохкратного збільшення заборгованості населення за житлово-комунальні послуги – з 11,9 млрд. грн. на початок 2014 р. до 63,7 млрд. грн. – на початок 2020 року. Ця негативна тенденція зберігається і в поточному році та, враховуючи реальну загрозу масштабної економічної кризи, зумовленої поширенням з березня 2020 р. пандемії коронавірусу (COVID-19), може набути неконтрольованого характеру вже в найближчому майбутньому.

За даними Державної служби статистики України станом на 1 січня 2020 р. заборгованість населення за житлово-комунальні послуги сягнула 63,7 млрд. грн., у тому числі: зі сплати за постачання природного газу – 27,9 млрд. грн., за централізоване опалення та постачання гарячої води – 20,4 млрд. грн., за утримання будинків і споруд та прибудинкових територій – 5,1 млрд. грн., за централізоване постачання холодної води та водовідведення – 4,1 млрд. грн., за вивезення побутових відходів – 0,8 млрд. грн., за постачання електричної енергії – 5,4 млрд. гривень.

Така ситуація є неприпустимою з огляду як на стан розрахунків на вітчизняних ринках енергоресурсів і житлово-комунальних послуг, так і на загальний соціальний стан в державі. Існують значні ризики його погіршення та подальшого зубожіння населення через закладене урядом подальше зростання цін і тарифів у ЖКГ. Відповідно до оприлюдненого у квітні 2019 р. (перегляд прогнозу з урахуванням впливу поширення пандемії COVID-19 очікується на початку травня 2020 р.) Міністерством економічного розвитку і торгівлі України "Консенсус-прогнозу» щодо перспектив розвитку України зростання тарифів на енергоносії та комунальні послуги для населення (грудень до грудня) складе:

- у 2019 р.: на природний газ – 15%, гарячу воду та опалення – 20%, електроенергію – 15%;
- у 2020 р.: на природний газ – 20%, гарячу воду та опалення – 15%, електроенергію – 18,9%;
- у 2021 р.: на природний газ – 14%, гарячу воду та опалення – 11,5%, електроенергію – 20%.

Продовження антисоціальної практики шокуючого зростання тарифів і цін у сфері ЖКГ несе реальні загрози подальшого скорочення реальних доходів і добробуту українських громадян, погіршення їх платоспроможності та споживчих розрахунків, загострення кризи неплатежів та соціального стану у державі. З метою недопущення такої ситуації, пропонується списання заборгованості населення за спожиті енергоносії та житлово-комунальні послуги, яка утворилася станом на початок 2020 року.

2. Цілі і завдання прийняття акта

Цілі і завдання проекту закону – недопущення подальшого збільшення боргів за житлово-комунальні послуги у зв'язку з неможливістю їх оплати більшою частиною населення України, створення законодавчих основ для заборони примусового виселення і стягнення житла за борги за житлово-комунальні послуги, відновлення соціальної справедливості по відношенню до найбільш незахищених верств населення шляхом повного відновлення раніше існуючого рівня пільг з оплати житлово-комунальних послуг, користування житлом та отримання палива.

3. Загальна характеристика і основні положення проекту акта

Законопроектом пропонується:

1) скасувати законодавчі положення про нарахування та сплату пені у разі несвоєчасного здійснення платежів за житлово-комунальні послуги;

2) запровадити мораторій на примусове виселення із житла, примусове стягнення житла, припинення/зупинення надання житлово-комунальних послуг;

3) виключити норми про надання пільг, в тому числі з оплати житлово-комунальних послуг, користування житлом та отримання палива в залежності від сукупного доходу сім'ї пільговика, які стосуються учасників війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, осіб, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, жертв нацистських переслідувань, дітей війни, педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів, які працюють у сільській місцевості і селищах, а також пенсіонерів, які раніше працювали педагогічними працівниками в цих населених пунктах і проживають в них, багатодітних сімей, прийомних сім'ям і дитячих будинків сімейного типу;

4) списання заборгованості населення за наступні види послуг:

- за природний газ перед постачальниками природного газу для потреб побутових споживачів, що сформувалась станом на 1 січня 2020 року;

- за централізоване опалення та постачання гарячої води, що надаються населенню суб'єктами господарювання, які є надавачами цих послуг, станом на 1 січня 2020 року;

- за постачання електричної енергії для кожного класу споживачів перед відповідними постачальниками послуг, що сформувалась станом на 1 січня 2020 року.

Списання заборгованості здійснюватиметься у Порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Списання заборгованості населення перед відповідними суб'єктами господарювання, що здійснюють постачання природного газу для потреб побутових споживачів, а також централізованого опалення та постачання гарячої води здійснюватиметься шляхом взаємозаліку за спожитий природний газ перед Національною акціонерною компанією "Нафтогаз України".

Списання заборгованості населення за спожиту електроенергію здійснюватиметься за рахунок коштів Державного бюджету України.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

Питання, яких торкається законопроект, регулюються Конституцією України та законами України "Про реструктуризацію заборгованості з квартирної плати, плати за житлово-комунальні послуги, спожиті газ та електроенергію", "Про житлово-комунальні послуги", "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", "Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні", "Про жертви нацистських переслідувань", "Про соціальний захист дітей війни", "Про позашкільну освіту", "Про охорону дитинства".

Реалізація проекту не потребує внесення змін до інших законодавчих актів України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Проект Закону передбачає списання заборгованості населення за постачання природного газу (27,9 млрд. грн.), централізоване опалення та постачання гарячої води (20,4 млрд. грн.) та постачання електричної енергії (5,4 млрд. грн.) загалом на суму у розмірі 53,7 млрд. грн. При цьому, списання заборгованості населення у розмірі 48,3 млрд. грн. перед відповідними суб'єктами господарювання, що здійснюють постачання природного газу для потреб побутових споживачів, а також централізованого опалення та постачання гарячої води, здійснюватиметься шляхом взаємозаліку за спожитий природний газ перед Національною акціонерною компанією "Нафтогаз України".

Реалізація даного проекту Закону України потребуватиме додаткових витрат з Державного бюджету України у розмірі 5,4 млрд. грн. для покриття заборгованості населення за спожиту електроенергію. Збільшення на 2020 рік видатків в рамках списання заборгованості населення за електроенергію пропонується за рахунок економії, яка буде отримана за іншими бюджетними програмами, а також коригування окремих бюджетних програм з метою сприяння подоланню наслідків пандемії COVID-19.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття акта

Прийняття законопроекту матиме наслідком:

- зупинення подальшого зростання заборгованості населення з оплати житлово-комунальних послуг;
- створення умов для забезпечення населення від загрози подальшого зубожіння через накопичення заборгованості з оплати житлово-комунальних послуг;

- створення законодавчих основ для заборони примусового виселення і стягнення житла українських громадян за борги, утворені через несвоєчасну оплату ними спожитих житлово-комунальних послуг;
- відновлення конституційних прав окремих категорій громадян на отримання пільг і компенсацій з оплати житлово-комунальних послуг, користування житлом та придбання побутового палива.

Народний депутат України

Королевська Н.Ю.

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Королевська Наталія Юріївна
Сертифікат: 20B4E4ED0D30998C040000007FAE280097386800
Дійсний до: 24.09.2020 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 128д9/1-2020/86077 від 24.06.2020

120327